

1. Клименко А. В. Значення створення екопарків в межах урбосередовища. *Рослини та урбанізація* : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 1 лютого 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 30–33.

ВОЛОГОЛЮБНІ ВИДИ РОСЛИН НА ТЕРИТОРІЇ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

Козурак А.В.,

Антосяк Т.М.,

Волощук М.І., кандидат біологічних наук

Карпатський біосферний заповідник

Карпатський біосферний заповідник (КБЗ), який із 1993 року входить до Міжнародної мережі біосферних резерватів МАБ-ЮНЕСКО, знаходиться на південному макросхилі Українських Карпат. Відповідно до Указу Президента України за № 5/2022 від 2 січня 2022 р. «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника», він займає площу 66 417,4 га і складається з восьми відокремлених масивів, які розташовані від Закарпатської низовини до альпійського поясу в межах висот 180-2061 м н.р.м. Завдяки кластерній структурі територія біосферного заповідника характеризується значним біотичним та ландшафтним різноманіттям і досить повно репрезентує всі рослинно-кліматичні пояси Українських Карпат. У межах заповідної території охороняється низка водно-болотних угідь різного генезису, у різних типах ландшафтів та на різних гіпсометричних рівнях [6].

За градієнтом вологості, флора судинних рослин заповідника ділиться на десять екологічних груп, серед яких переважаючою групою є мезофіти, що становлять 58,4% від загальної кількості видів.

У 2022 році, згідно Методичних рекомендації з організації інвентаризації, оцінки, моніторингу водно-болотного угіддя міжнародного значення та складання інформаційного опису, проведено інвентаризацію гігро- гігромезо- і гідрофітних видів рослин, що поширені на території заповідних масивів [5]. Видовий склад вологолюбних видів зведено на основі літературних джерел та гербарних зборів, які зберігаються у науковому гербарії заповідника.

Уточнений Перелік, як додаток, приєднано до паспортів водно-болотних угідь міжнародного значення «Озірний-Бребенескул» і «Долина нарцисів».

На території заповідних масивів зростає 1356 видів вищих судинних рослин, з яких 260 вологолюбних – гігрофітів, гігромезофітів та гідрофітів з 55 родин, що складає 19,2 % від загального видового складу. З них, 141 – гігромезофіти, 101 – гігрофіти, та 18 – гідрофіти [4].

Найбільше вологолюбних рослин зустрічається Марамороському (145), Угольсько-Широколужанському (145), Черногірському (143), Кузій-Трибушанському (112) масивах. Найбагатшими за кількістю видів є родини *Cyperaceae* (33), *Poaceae* (18), *Ranunculaceae* (17), *Brassicaceae* (15), *Caryophyllaceae* (14). Серед вологолюбних видів зафіксовано значну кількість рідкісних видів рослин, що внесені у міжнародні, національні і регіональні червоні списки, що чинні для України. Загалом, із загальної кількості видів, 169 мають різні природоохоронні статуси: 91 вид входить до Європейського червоного списку, 118 видів – до переліку Міжнародного союзу охорони природи (IUCN), 9 видів охороняються Конвенцією про міжнародну торгівлю видами дикої фауни та флори, що перебувають під загрозою зникнення, 26 видів включено до Червоної книги України, 35 – до Переліку видів судинних рослин, що підлягають особливій охороні на території Закарпатської області, 6 – ендемічних видів та 16 реліктів.

Особливе природоохоронне значення мають території заповідника, які отримали статус Рамсарських і тому визнані територіями міжнародного значення – Долина нарцисів, Печера “Дружба” в Угольсько-Широколужанському масиві та урочище Озірний-Бребенескул у Черногірському масиві [2,3]. Саме у таких місцях зосереджена значна кількість рідкісних вологолюбних видів, зокрема *Batrachium circinatum* (Sibth.) Spach, *Carex davalliana* Sm., *Dactylorhiza cordigera* (Fries) Soó, *Dactylorhiza maculata* (L.) Soó s.l., *Iris pseudacorus* L., *Iris sibirica* L., *Myriophyllum spicatum* L., *Menyanthes trifoliata* L., *Pinguicula alpina* L., *Utricularia vulgaris* L., *Potamogeton praelongus* Wulf., *Sparganium erectum* L., *Typha latifolia* L., *Veronica anagallis-aquatica* L.

Збереження водно-болотних угідь, які розташовані на територіях природно-заповідного фонду, є одним із пріоритетних завдань, зокрема як екосистем існування ендемічних, рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, водних птахів, нересту і зимівлі місцевих видів риб. Наприклад, на основі багаторічних спостережень можна констатувати про зміни у рослинному покриві водно-болотного угіддя «Долина нарцисів» ім. професора В. Комендаря: звуження площ угруповань з домінуванням нарцису вузьколистого, зменшення кількості місцезростань різних видів орхідних та рідкісних гігро- та гідрофітних видів

рослин, зокрема видів роду *Callitriche*, *Hottonia*, *Potamogeton*. Для збереження цього унікального комплексу необхідно дотримуватися режиму щорічного косіння, в результаті якого і сформувався унікальний флористичний склад [3].

Список використаних джерел:

1. Антосяк Т. М., Волощук М. І., Козурак А. В. Поширення ендемічних видів судинних рослин на території Карпатського біосферного заповідника. *Науковий вісник Ужгородського університету. Біологія*. 2009. Вип. 25. С. 67–70.
2. Волощук М. І., Антосяк Т. М. Рідкісна флора водно-болотного угіддя «Озирний-Бребенескул» Карпатського біосферного заповідника. *Функціонування природоохоронних територій в сучасних умовах* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 30-річчя національного природного парку «Синевир» (Україна, с. Синевир, 18-20 вересня 2019 р.). Синевир, 2019. С. 112–116.
3. Волощук М. І., Козурак А. В., Антосяк Т. М. Раритетна флора водно-болотного угіддя "Долина нарцисів": динамічні тенденції та рекомендації щодо збереження. *Природа Карпат*. 2021. № 1 (6). С. 15–27.
4. Козурак А. В., Антосяк Т. М., Волощук М. І. Рослини водно-болотних угідь (гідрофіти та гігрофіти) на території КБЗ, їх поширення та соціологічний статус. *Літопис природи*. Рахів, 2022. Т.45. С. 171–183.
5. Методичні рекомендації з організації інвентаризації, оцінки, моніторингу водно-болотного угіддя міжнародного значення та складання інформаційного опису / за заг. ред.: В. Демченка, О. Петрович. Херсон : ОЛДІ–ПЛЮС, 2020. 228 с.
6. Покинйчереда В. Ф., Беркела Ю. Ю., Волощук М. І., Козурак А. В., Папарига П. С., Піпаш Л. І. Рамсарські об'єкти Карпатського біосферного заповідника. *Природа Карпат*. 2022. № 1 (7). С. 57–69.

ФЛОРИСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЇ ХОРОЛЬСЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ (Полтавська область)

Коломійчук В. В., доктор біологічних наук,

Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна КНУ імені Тараса Шевченка

Шиндер О. І., кандидат біологічних наук,

Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України